

וְאִית דְּמַתְּנִי (לה אפכא) הַבְּכֹר נָדָב, דָּא בְּלַחֲדוּי,
וְאָבִיהוּא בְּלַחֲדוּי, וְכָל חָד אֶתְחַשֵּׁיב בְּעֵינֵיהּ,

בְּתַרְוֵיהּ, בְּאַלְעָזָר וְאִיתְמָר וּיש מי שלומד ודורש את זה להפך שזה

לגנאי כי הם רק חשבו את עצמם שהם חשובים ובאמת הם לא היו חשובים כל כך ולכן
כתוב הבכור נדב ויש תחתיו טעם אתנחתא שהוא מפסיק לומר שהוא לבדו חשב שהוא

חשוב כשני אחיו וכן גם אביהוא נכתב לבדו וכל אחד מהם חשב שהוא חשוב כשני אחיו

שהם אלעזר ואיתמר ובאמת לא היה הדבר כן (רמ"ק). אַבְל נָדָב וְאָבִיהוּא

בְּלַחֲדוּיֵיהּ, שְׁקוּלִין הָווּ לְקַבֵּל שְׁבַעִין סְנֵהֲדָרִין, דְּהוּוּ

מְשַׁמְשִׁין קָמֵי מוֹשֶׁה אַבְל נָדָב וְאָבִיהוּא בַלְבָּד שְׁהֵם הָיוּ בִּיחֻד אִזְ הֵם הָיוּ

חשובים ושקולים כמו השבעים הסנהדרין שהיו משמשים לפני משה. וּבְגִין כֵּן,

מִיתַתְּהוֹן מִכַּפְּרָא עַל יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא כְּתִיב וּמְשׁוּם כֵּךְ

מִיתַתְּם מִכַּפְּרַת עַל עַם יִשְׂרָאֵל וְעַל כֵּךְ כְּתוּב, (ויקרא י) וְאַחֲיֵכֶם כָּל בֵּית

יִשְׂרָאֵל יִבְכוּ אֶת הַשְּׂרָפָה וְלֹא אֲלַעְזָר וְאִיתְמָר כִּי הֵם הָיוּ יוֹתֵר גְּדוּלִים מֵהֶם

(רמ"ק). וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַבְּכֹר נָדָב, כְּלוּמַר, הֵהוּא,

דְּכָל שְׁבַחָא וִיקְרָא דְלֵיהּ אִולַם רַשְׁבִּי מִבְּאָר שְׁמַשׁ"כ הַבְּכֹר נָדָב הוּא לְשׁוֹן

חשיבות דהיינו שלו מגיע כל השבח והכבוד כי הוא חשוב יותר (מה שְׁמִיָּה). נָדָב

וְאָבִיהוּא, עַל אַחַת פְּמָה וְכַפָּה, דְּהֵנִי תִרִי, לָא

אַשְׁתַּכְּחוּ כּוֹתֵייהוּ בְּיִשְׂרָאֵל אַבְל נָדָב וְאָבִיהוּא בִּיחֻד עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה

שמגיע להם כל השבח והכבוד כי אלו השני בני אהרן לא נמצא כמותם בכל ישראל.

וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן. רַבִּי

(דף נ"ז ע"א) חֲזַקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כט) לָכֵן פֶּה אָמַר

יְהוָה אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם וְגו'. הַאִי

קָרָא קִשְׁיָא, לָכֵן פֶּה אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם

מִיבְעֵי לֵיהּ ופסוק זה קשה שהיה צריך לכתוב קודם לכן כה אמר ה' אשר פדה את

אברהם ואח"כ יכתוב אל בית יעקב שפירושו שהקב"ה פדה את אברהם מאור כשדים והוא

אמר את זה לבית יעקב. מַאי, פֶּה אָמַר יְהוָה אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר

פָּדָה אֶת אַבְרָהָם ולמה כתוב קודם כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את

אברהם שפירושו שע"י זכותו של יעקב פדה הקב"ה את אברהם.

אֵלָא הָא אֹקְמוּהּ וְהָא אַתְמַר, דִּיעֲקֹב פָּדָה אֶת

אַבְרָהָם וְדָאִי [DM] אלא כבר למדנו וכמו שביארהו החברים שודאי

יעקב פדה את אברהם. דְּבִהְיָא שַׁעְתָּא דְּנַפְלָ בְּגוּ נֹרָא

דְּכִשְׁדָּאִי, דָּנּוּ דִּינֵיהּ דהיינו שבשעה שנפל אברהם בתוך כבשן האש באור

כשדים דנו את דינו אם הוא ראוי להינצל (ס"י וְאָמְרוּ קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין מַאי

אור הרשב"י

בעוה"ז מכל חי עוה"ב ויפה כו' מכל חי עוה"ז. רק החומר מעכב. אבל אברהם שנאמר עליו אברהם אהבני. בלי ספק חי משתוקק לזה יותר מכל ימי היותו על האדמה. רק כדי שיבוא ממנו יעקב בעבור זה עצמו חי רצון אברהם אע"ה ג"כ להנצל וזה לבית יעקב אשר פדה.

[DM] והשפת אמת ביאר על מש"כ אשר פדה את אברהם כו'. וכי לא חי אברהם אע"ה כדאי להנצל בזכות עצמו. ויתכן לומר כי אאע"ה באהבת הבורא ית' היה משתוקק להשרף ע"ד כבוד שמו. והי' לו מזה יותר תענוג מהיותו ניצל. ואין זה הידוש כאשר חכמים הגידו יפה שעה א' בתשובה ומעש"ט

יִשְׁתַּזְיַב הָאֵי, זְכוּת אַבְרָהָן לִית לִיהּ וְאִמְרוּ בְעֲלֵי הַדִּין לִפְנֵי הַקַּב"ה בְּשִׁבִיל אִיזָה זְכוּת יִנְצַל אֲבָרָהָם וְהָרִי אֵין לוֹ זְכוּת אֲבוֹת. אָמַר לִיהוּ, יִשְׁתַּזְיַב בְּגִין בְּנֵי, דְהִכִּי תִנְיָא, בְּרָא מְזַבֵּי אַבְרָא אֲמַר לְהֵם הַקַּב"ה שֶׁאֲבָרָהָם יִנְצַל בְּזְכוּת בְּנֵי שֶׁכַּךְ לִמְדֵנוּ שֶׁהֵבֵן מְזַכֵּה אֶת אֲבִיו. אָמְרוּ, הָאֵ יִשְׁמַעְעָל דְּנַפְיָא מְנִיָּה וְאִמְרוּ בְעֲלֵי הַדִּין לִפְנֵי הַקַּב"ה וְהָרִי יִשְׁמַעְעָל שֶׁהִיא רִשְׁעָ יֵצָא מִמֶּנּוּ וְלִמָּה יִנְצַל אֲבָרָהָם. אָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא יִצְחָק, דְּיוֹשִׁיט קְדָלִיָּה עַל גַּבֵּי מִדְּבַחָא אֲמַר לְהֵם הַקַּב"ה שֶׁהָרִי יִנְצַל אֲבָרָהָם בְּזְכוּתוֹ שֶׁל יִצְחָק שֶׁהוּא יוֹשִׁיט אֶת צוּאָרוֹ לְהִישְׁחַט ע"ג הַמְּזֻבָּח. אָמְרוּ, הָא יַעֲשׂוּ דְּנַפְיָא מְנִיָּה אִמְרוּ בְעֲלֵי הַדִּין וְהָרִי עֲשׂוּ הַרְשַׁע עֲתִיד לְצַאת מִמֶּנּוּ וּמִשׁוּם כַּךְ אֵין דִּי בְּזְכוּתוֹ שֶׁל יִצְחָק שֶׁיִּנְצַל אֲבָרָהָם. אָמַר, הָא יַעֲקֹב, דְּאִיְהוּ כּוֹרְסִיא שְׁלִימָתָא, וְכֹל בְּנוֹהֵי שְׁלִימִין קָמְאֵי אֲמַר לְהֵם הַקַּב"ה שֶׁהָרִי יַעֲקֹב יֵצָא מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא כִּסָּא שְׁלָם וְכֵן כֹּל בְּנֵי יִהְיוּ שְׁלָמִים לִפְנֵי. אָמְרוּ, הָא וְדָאֵי בְּזְכוּתָא דָּא יִשְׁתַּזְיַב אֲבָרָהָם אִמְרוּ בְעֲלֵי הַדִּין שׁוּדָאֵי בְּזְכוּת זֶה יִנְצַל אֲבָרָהָם מִכִּבְשָׁן הָאֵשׁ בְּאוּר כְּשָׁדִים הִדָּא הוּא דְכָתִיב, אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבָרָהָם וּזש"כ כֹּה אָמַר ה' אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבָרָהָם שְׁבֻזְכוּת יַעֲקֹב נִיֻּצַל אֲבָרָהָם מִכִּבְשָׁן הָאֵשׁ.

לֹא עֲתָה יִבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחֲוֶרוּ וְהַסִּיבָה לְזֶה הוּא כִּי בְּרֵאוֹתוֹ יִלְדֵיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ יִקְדִישׁוּ שְׁמִי. מֵאֵן אֵינּוֹן יִלְדֵיו מַעֲשֵׂה וְגו' וְקִשָּׁה מִי אֵלוֹ הַיְלָדִים שֶׁלוֹ אֲשֶׁר נֹאמַר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִבוֹשׁ יַעֲקֹב בְּשַׁעַת שְׁאִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם כִּי הוּא רָאָה אֶת יִלְדֵיו הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם מַעֲשֵׂה יָדַי הַקַּב"ה. אֵלִין אֵינּוֹן, תִּנְנִיָּה מִיִּשְׁאָל וְעֲזָרִיָּה.

הַלִּימוּד הַיּוֹמִי

דְּאֶפִּילוּ גְרַמְיֵיהוּ לָנוּ נֹרָא יְקִידָתָא לְקַדְשָׁא שְׁמִי [מה]

אור הרשב"י

השיב להם, שכך למד מרבו ישעיה הנביא (ישעיה כו, כ) "חבי כמעט רגע עד יעבור זעם", כלומר שיתחבאו ושלא ילכו. אמרו לו, רבנו שאלתנו אינה האם ללכת או לא, כי אנו רוצים לקדש שם שמים, אלא כך שאלתנו, האם ה' יעשה לנו נס או לא. הלך ושאל את הקדוש ברוך הוא, והשיב לו שלא יצילים. אף על פי כן אמרו, בין אם יצילנו ה' ובין אם לא, אנו מוסרים נפשנו על קדושת ה'.

כשראה אותם הולכים החל יחזקאל לבכות ואמר, חבל על צדיקים אלו שחלילה יאבדו מהעולם. התגלה אליו מלאך ה' ואמר לו, על אף שנאמר לך בנבואה שלא ינצלו, היה זה כדי שכן תאמר להם, ושהם ילכו לשם שמים, אבל באמת הקדוש ברוך הוא יציל אותם. אך ביקש המלאך שלא יודיע להם שינצלו, כדי להגדיל שכרם שיעמדו בנסיון.

כשהגיעו ליד הצלם, למרות שכולם השתחוו, הם עמדו זקופים שנאמר "זאת קומתך דמתה לתמר", כשם שעץ תמר עומד זקוף, כך הם עמדו. מיד כעס המלך וציווה שיזרקו אותם לתוך כבשן האש שהוסק שבעה ימים ולילות. באותה שעה שלחו את המלאך גבריאל מהשמים כדי להצילם, צינן בפנים הכבשן והקדיה מבחוץ, ואלה שמבחוץ שזרקום, נשרפו, ואילו הם נשארו חיים. הביט נבוכדנצר תמה ואמר, אני רואה ארבעה בפנים, עד שהבין שהרביעי זה המלאך.

[מה] והטעם למעשיהם איתא בפסחים דף נג ע"ב עוד זו דרש תודום איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנוריק ובמשארותיך אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

בספר לבוש יוסף (ישר, וארא עמ' מ"ט) מרחיב את הדברים על פי המדרשים (שיר השירים רבה פרשה ז' ס' יג-יד, שמות רבה פרשה י"ח ס' ה' ומדרש חזית עה"פ אעלה בתמר) שאף חנניה מישאל ועזריה למדו מהצפרדעים קל וחומר, כי נבוכדנצר העמיד צלם גדול מזהב בגובה ששים אמה והניח תחת לשונו של הצלם את ציץ הזהב של הכהן הגדול שהיה כתוב בו השם המפורש שהם מצאו בבית קודש הקדשים, ומכח זה היו נשמעות מפיו של הצלם "אנכי ה' אלהיך" רחמנא ליצלן, ובהשמע קול פולחן וזמרה בכלי שיר, היו כולם כורעים ומשתחווים, וגזר נבוכדנצר שמכל לשונות הגויים ישלחו נציגים להשתחוות לפסל באותה עת, ומעם ישראל בחר שלושה נציגים, חנניה מישאל ועזריה להשתחוות לצלם.

מה עשו, הלכו להתיעץ עם יחזקאל הנביא שהיה אז גדול הדור, מה עליהם לעשות.